

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK VE MUHASEBE

Yrd.Doç.Dr. Berna Demir
Bilecik Üniversitesi
Bozüyük MYO
berna.demir@bilecik.edu.tr

Özet

Günümüzde işletmeler sadece kâr amacı gütmemekte, aynı zamanda topluma, paydaşlarına ve çevreye karşı olan sosyal sorumluluklarını da yerine getirmektedirler. İşletmelerin, yasal, ahlaki, ekonomik ve gönüllü sorumluluklarını yerine getirmeleri, toplumsal huzur ve refahı arttırmaktadır.

İşletmelerin finansal durumu, sorumlulukların yerine getirilmesinde önemli bir belirleyicidir. Bu nedenle finansal bilgiyi üretmesi ve karar almaya yardımcı olması sebebiyle muhasebenin rolü büyüktür. İşletme ile ilgili finansal bilgilerin kamuya doğru ve güvenilir biçimde sunulması, kurumsal sosyal sorumluluğun yerine getirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu durum muhasebenin işletmeler için önemini daha da arttırmaktadır. Muhasebenin bu sorumluluğunu yerine getirmesi için, muhasebe meslek mensupları sosyal sorumluluğun bilincinde olmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Muhasebe, Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AND ACCOUNTING

Abstract

Today, organizations not only seek profit but also discharge the social responsibilities for the community, stakeholders and the environment. For organizations, to discharge their legal, moral, economic, and voluntary responsibilities increases social peace and prosperity.

Financial conditions of organizations are one of the important determiners in their discharging responsibilities. For that reason, accounting plays a big role because it produces financial information and helps decision making. Offering financial information related to organizations correctly and trustfully is very important in discharging institutional social responsibilities. This increases importance of accounting for the organizations more. For accounting to discharge its responsibility, members of this profession must be conscious about their social responsibilities.

Key Words: Corporate Social Responsibility, Accounting, Social Responsibility of Accounting.

GİRİŞ

Sorumluluk, Türk Dil Kurumu tarafından “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlanmıştır (TDK). Bir başka tanımla, sorumluluk, belirlenen bir görevi yerine getirmek için o işi yapmakla mükellef olan bir kişinin uymak zorunda olduğu kurallar bütünüdür. Sorumluluk, başkalarını tanımak, onların değerlerine saygı göstermek; kısaca onların varlığını kabul etmektir (Taşlıyan, 2012: 23).

Sosyal sorumluluk ise, işletmenin kendi amaçlarını gerçekleştirirken, ahlaki değerlere sadık kalması ve kaynaklarını içinde bulunduğu toplumu geliştirmede kullanmasıdır (Çelik, 2007: 62).

İşletmeleri değerli kılan ya da fark yaratan artık sadece ürettikleri mal ya da sundukları hizmetin kalitesi değil, topluma kattıkları ya da kazandırdıkları değerlerdir. İşletmeler açısından başarı, içinde buldukları topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmek, çalışanların çıkarlarını, toplumun çıkarlarını ve elbette

kurumlarının çıkarlarını korumak ve bunlar arasında denge kurmak ile mümkündür. Bu da sosyal sorumluluk ruhunu taşımakla olabilmektedir (Özgen, 2007: 1).

İşletmelerin finansal durumu, sorumlulukların yerine getirilmesinde önemli bir belirleyicidir. Bu nedenle finansal bilgiyi üretmesi ve karar almaya yardımcı olması sebebiyle muhasebenin rolü büyüktür. İşletme ile ilgili finansal bilgilerin kamuya doğru ve güvenilir biçimde sunulması, kurumsal sosyal sorumluluğun yerine getirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu durum muhasebenin işletmeler için önemini daha da arttırmaktadır. Muhasebenin bu sorumluluğunu yerine getirmesi için, muhasebe meslek mensupları sosyal sorumluluğun bilincinde olmalıdır.

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı

Dünyadaki sınırlı kaynakları dikkatli kullanmak, geliştirmek ve sürdürülebilir kılmak için bireyler, devlet ve sivil toplum örgütlerine olduğu kadar işletmelere de çok önemli sorumluluklar düşmektedir. İşletmeler, faaliyetlerini gelecek kuşaklara daha yaşanabilir bir dünya bırakmak sorumluluğuyla yürütmektedir. “Sürdürülebilir Gelişim” konusunda üstlendiği sorumluluklar, çevre ve toplumsal duyarlılıklar, kanun, ahlak standartları ve insan haklarına tam anlamıyla uyumlu çalışma, işletmenin “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” anlayışını oluşturmaktadır (www.arcelikas.com).

Genel anlamda işletme sosyal sorumluluğu olarak da ifade edilen kurumsal sosyal sorumluluk, bir organizasyonun (kâr amacına yönelik bir işletme, kamu kuruluşları ya da sivil toplum örgütleri) hem iç, hem de dış çevresindeki tüm paydaşlara karşı “etik” ve “sorumlu” davranmasını, bu yönde kararlar almasını ve uygulamasını ifade eden bir kavramdır (Akatay, 2008: 100).

Avrupa Komisyonu’nun yaptığı tanımlamaya göre kurumsal sosyal sorumluluk; “İşletmelerin gönüllü olarak toplumsal ve çevresel konuları, örgütsel faaliyetlerine ve paydaşları ile olan ilişkilerine entegre ettiği bir kavramdır.” Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi ise kurumsal sosyal sorumluluk kavramını; “İş dünyası tarafından çalışanların, onların ailelerinin, halkın ve tüm toplumun hayat standardını yükseltip ekonomik kalkınmaya katkı sağlamaya yönelik verilmiş bir söz” olarak tanımlamaktadır (Halkbank, 2010: 14).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları

Günümüzde işletmelerin amacı sadece kâr elde etmek değil, aynı zamanda işletme ile ilgili taraflara (paydaşlara) karşı olan sosyal sorumluluklarını yerine getirmektir.

Paydaşları iki grupta sınıflandırmak mümkündür: “işletme içi paydaşlar” ve “işletme dışı paydaşlar”. İşletme içi paydaşlar; kurucu ana sahipler, hissedarlar, yöneticiler ve çalışanlardan oluşur. İşletme dışı paydaşlar ise toplum, devlet, müşteriler, tedarikçiler, rakipler vb. kesimlerden oluşur. İşletmelerin paydaşlarına karşı sorumlulukları aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Doğan, 2007: 15,18).

• Çalışanlara Karşı Sorumluluk

İş ortamının veya koşullarının çalışana göre ayarlanması, iyileştirilmesi, adil bir ücret sisteminin geliştirilip, sosyal hakların gözetilmesi gerekmektedir.

• Müşterilere (Tüketicilere) Karşı Sorumluluk

Ürünlerin güvenliği, fiyatı, garanti süresi gibi konularda müşteriyi bilgilendirmesi, müşteriye karşı bir sorumluluk gereğidir.

• Hissedarlara ve Sermayedarlara Karşı Sorumluluk

İşletmenin öncelikli sorumluluğu, sermayedarlarına karşı kârlı olmaktır. Bununla birlikte artık, kârlılığın yanında şeffaf olmak, işletmeyle ilgili bilgileri paylaşmak işletmelerin yatırımcılarına karşı öncelikli sorumlulukları haline gelmiştir.

• **Doğaya ve Çevreye Karşı Sorumluluk**

İşletmelerin çevreye pozitif katkı sağlayacak etkinliklerde bulunması, kamuoyunun bilinçlenmesine yardımcı olması, çevre kirliliğinin önlenmesine katkıda bulunması, doğaya ve canlılara zarar vermeyen çevre dostu ve geri dönüşümlü ürün kullanılması sorumluluk örneğidir.

• **Rakiplere Karşı Sorumluluk**

İşletmelerin, rakiplerine karşı olumsuz bir propagandaya yanaşmamak, tekelleşme eğilimi gösteren işletmelere karşı yasal ve bireysel önlem almak, haksız rekabet ortamı oluşturacak hususlardan uzak durmaya çalışmak, sosyal bir sorumluluk ve ahlaki açıdan önemli bir görev olarak kabul edilir.

• **Tedarikçilere Karşı Sorumluluk**

Tedarikçi kavramı çok geniş kapsamlıdır. İşletmeye sadece mal ve/veya hizmet sağlayan değil sigorta hizmetlerini yerine getiren işletmeler, işletmeye yetişmiş eleman sağlayan meslek okulları, para ve kredi temin eden finans kuruluşları da tedarikçiler kapsamına girer. Fiyatlandırma ve ödeme koşullarında dürüstlük, faaliyetlerine destek olacak tedarikçilere finansal destek sorumlulukları içinde yer alır.

• **Devlete (Hükümete) Karşı Sorumluluk**

İşletmelerin devlete karşı, istihdam oluşturma, yasalara bağlılık, vergileri zamanında ve eksiksiz ödemek gibi sorumlulukları vardır.

• **Topluma Karşı Sorumluluk**

Toplumsal hayatı destekleyici, zenginleştirici sosyal-kültürel-sportif etkinliklere katkıda bulunmak sosyal sorumluluk kapsamındadır.

• **Yeni Paydaşlara Karşı Sorumluluk**

İşletmelerin paydaş kavramlarına değişen zamanla birlikte yeni paydaşlar eklenmiştir. Başlıcaları; medya, sivil toplum kuruluşları, müşteri sözcüleri, finans kurumları, çevreci aktivistler ve bankalar vb.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeyleri

Son yıllarda işletme sosyal sorumluluğu, ekonomik ve yasal sorumlulukları yerine getirme noktasından bir işletme stratejisi olma yönünde değişmiş ve genişlemiştir. Başlangıçta kâr ediyor olmak sosyal sorumluluk için yeterli bir ölçü iken, bugün işletmelerin sorumlulukları, ekonomik, ahlaki ve hukuki zorunluluklarının ötesinde bir toplumsal faydayı gerektirmektedir. Günümüzde işletmeler gerek yasal zorunluluklar gerek bütünüyle gönüllülük temelinde yardımseverlik amaçlı gerekse stratejik amaçlı sosyal sorunlara odaklanmaktadır. Her ne sebeple olursa olsun artan oranda sosyal sorumluluk kampanyalarına destek vermeleri işletmelere rekabetçi avantaj sağlamaktadır (Akatay, 2008: 110).

Archie B. Carroll, Kurumsal Sosyal Sorumluluğun; ekonomik, yasal, etik, hayırseverlik (gönüllü) olmak üzere dört boyutu olduğunu belirtmiştir (Carroll, 1991: 42). Bu sorumluluklar aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Özkoç, Çelik, Gönen, 2005: 136).

• **Ekonomik Sorumluluklar**

Kârlı olmak, kaynakları etkin bir şekilde kullanmak ve işletme fonksiyonlarına ilişkin stratejik kararlar almak.

• **Yasal Sorumluluklar**

Yasal kurumlar tarafından belirlenen kanun ve düzenlemelere uygun davranmak.

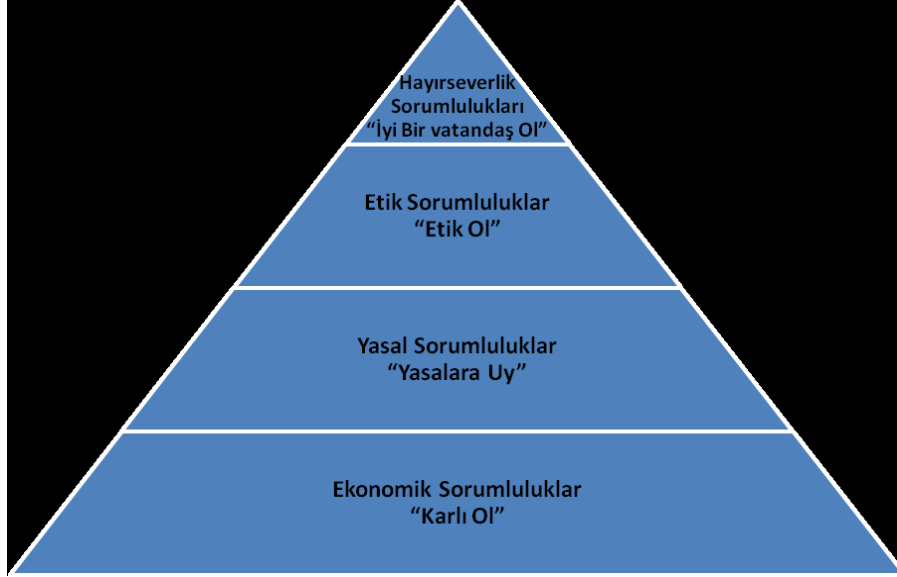
• **Etik Sorumluluklar**

Kanunların ötesinde, toplumsal norm ve beklentilere uyumlu davranmak.

• **Gönüllü (Hayırseverlik) Sorumluluklar**

Toplumun refah düzeyini ve yaşam standardını yükseltici faaliyetlere gönüllü olarak katılımda bulunmak (sanat, eğitim ve kültüre, sosyal yardım kuruluşlarına yapılan maddi ve manevi destekler gibi).

Kurumsal Sosyal Sorumluluğun işletmelerde hangi düzeylerde uygulandığına geçmeden önce bu faaliyetlerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk piramidinde hangi aşamada olduğunun belirlenmesi gerekmektedir (Carroll, 1991: 42; Kelgökmen, 2010: 310).

Şekil 1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Kaynak: Carroll, 1991: 42; Kelgökmen, 2010: 310.

Carroll'un sosyal sorumluluk modelinde ele alınan kategoriler önceliklerine göre sıralanmaktadır (Öztürk ve diğ., 2013: 34).

- İşletmenin temel önceliği kâr ederek varlığını sürdürmektir. Bu anlamda işletme ekonomik sorumluluklarını yerine getirmelidir.
- Modelin ikinci basamağında işletmenin yasal sorumlulukları yer almaktadır. Yasalar toplum tarafından kabul gören ve görmeyen davranışların kodlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda işletmenin yasalara uyması gerekmektedir.
- Modelin üçüncü basamağında etik sorumluluklar yer almaktadır. Etik sorumluluklar, doğru ve adil olanı yapmakla, sosyal paydaşlara zarar gelmesini önlemekle ya da gelmesi muhtemel zararı asgari düzeye indirmekle ilgilidir.
- Modelin en üst basamağında gönüllü sorumluluklar olarak ifade edilen toplumun işletmeden iyi bir vatandaş olarak yerine getirmesini beklediği sorumluluklardan oluşmaktadır. Gönüllü sorumluluklar; işletmelerin gerek iç, gerekse dış sosyal paydaşlarına katkıda bulunmaları ve yaşam kalitesini iyileştirme çabaları olarak görülmektedir.

MUHASEBENİN SOSYAL SORUMLULUĞU

İşletmenin dili olarak ifade edilen muhasebe, işletmelerin finansal nitelikli işlemleri ile ilgili bilgileri üreten ve elde ettiği sonuçları finansal tablolar aracılığı ile ilgili taraflara sunan bir bilgi sistemidir.

Yaşanan finansal skandallar neticesinde bilginin değer kazanması, tüm işletme fonksiyonlarında olduğu gibi muhasebe sürecinde de köklü değişikliklere sebep olmuştur. Ayrıca her geçen gün artan sayıda işletme, kaliteli bilginin başarıda önemli bir rol oynadığına tanıklık etmektedir. İşletmeler etkili bir yönetim sergileyebilmek için belirli ilke ve kurallara uygun hareket etmeli ve faaliyetlerini bu kurallar çerçevesinde şekillendirmelidirler. Bu yaklaşım, kurumsal yönetim anlayışının ortaya çıkışında temel unsur niteliğindedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 158).

Kurumsal yönetim anlayışının temel unsuru bilgidir. Özellikle güvenilir, doğru, şeffaf, hesap verebilir, adil ve sorumluluk niteliklerini taşıyan uygun, ilgili ve zamanlı bilginin yeri ve önemi işletme yönetiminde son derece

önemlidir. İşletme yönetiminde ihtiyaç duyulan nitelikli bilgi ise ancak kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin geçerli olduğu bir işletmede, muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 158).

Muhasebede Sosyal Sorumluluk Kavramı

Bir işletmenin faaliyet ve sonuçları ile doğrudan ilgili olan kesim sadece o işletmenin sahip veya ortakları değil aynı zamanda o işletme ile ticari, mali ve ekonomik ilişkiler kuran kuruluşlar veya toplum bireyleri, kredi, finans ve yatırım kuruluşları ile çeşitli kamu kurum ve kuruluşları işletmenin faaliyet ve sonuçları ile ilgilenmekte ve bu konuda sağlıklı ve güvenilir bilgi sahibi olmak istemektedirler. İşletmelerin faaliyet ve sonuçları konusunda bilgi kaynağı ise o işletmenin muhasebe kayıt ve belgeleri ile bunlara dayanılarak hazırlanan mali tablolarıdır. Bunun yanında, muhasebe veri ve raporlarının muhasebeyle ilgili taraflara aynı derece yarar ve güvenilirlik sağlayabilmesi, bu veri ve raporların hazırlanmasında, muhasebe kavramlarına uyulmasına bağlıdır. Bu bağlamda uyulması gereken kavramlardan birisi de sosyal sorumluluk kavramıdır (Şengel, 2011: 4).

1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre muhasebede sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin işlevini yerine getirme hususundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin kapsamını, anlamını, yerini ve amacını göstermektedir. Sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğini ifade etmektedir.

Toplumda artan sosyal sorumluluk bilincine bağlı olarak işletmelerin faaliyet alanlarında meydana gelen değişiklikler, muhasebe biliminde de bazı yenilikler yapılmasına neden olmuştur. Söz konusu yeniliklerden birisi de işletmelerin sosyal sorumluluk alanlarını genişleten ve toplumsal sorunlara olan duyarlılıklarını değerlendiren sosyal muhasebe anlayışıdır. Sosyal muhasebe bir işletmenin yaptığı veya yapması gerektiği halde yapmadığı faaliyetlerinin çalışanlara ve toplumun diğer kesimlerine olan etkilerinin ölçülmesi, ölçüm sonuçlarının değerlendirilmesi, sonuçların işletme içindeki ve dışındaki ilgili kişi veya grupların ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir şekilde raporlanması olarak tanımlanabilir (Şengel, 2011: 4).

Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Yerine Getirilmesinde Muhasebenin Önemi

Muhasebenin çeşitli kişi ve kurumlara bilgi sunmakla yükümlü bir fonksiyon olduğu; muhasebe meslek mensubunun da bu yükümlülüğü, doğru, tarafsız ve adil bir şekilde yerine getirmesi gerekliliği bilinen bir gerçektir. Muhasebe fonksiyonundan ve muhasebe meslek mensubundan beklenen bu yükümlülük ancak, sosyal sorumluluk kavramının benimsenmesi ile gerçekleşecektir. Nitelikli bilgilere dayanarak doğru yargılara varan ilgililerin alacağı rasyonel kararlar, işletmenin topluma en yararlı olacak şekilde faaliyetlerini sürdürebilmesine ve uzun ömürlü olmasına olanak sağlayabilir (Aslantaş Ateş ve Senal, 2012: 75).

Muhasebe sosyal sorumluluk görevini yerine getirirken hukuki sorumluluktan daha geniş kapsamlı bir sorumluluğu yerine getirerek, toplumsal çevrenin amaçlarına ulaşmasında gereksinim duyulan bir araç görevini üstlenmektedir. Muhasebe işletmelere ait finansal nitelikteki bilgileri üretilen raporlara da, finansal sonuçları itibarıyla toplumun tüm kesimini ilgilendiren etkiler oluşturur. Muhasebenin, bu sorumluluğu tam olarak yerine getirmesinde temel yol gösterici kurumsal sorumluluk anlayışıdır (Yılmaz ve Alkan, 2006: 732).

Kurumsal sosyal sorumluluğu yerine getirmenin önemi, muhasebe meslek mensuplarının sosyal sorumluluk bilinci ile hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır.

İşletmelerin ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumluluklarını yerine getirmelerinde muhasebenin önemi büyüktür. Muhasebenin kurumsal sosyal sorumluluklarını yerine getirmede sağladığı katkılar aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

• Muhasebenin Ekonomik Sorumluluklara Katkısı

İşletmelerin toplumun gereksinim duyduğu mal ve hizmetleri üretmek, kaynakları verimli kullanmak, kâr elde etmek ve stratejik kararlar almak gibi ekonomik sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesinde ve doğru kararlar alınmasında muhasebeden elde edilen bilgiler önemlidir.

Küreselleşmenin özellikle ekonomik anlamda yarattığı gelişim, muhasebeyi etkilemiş ve muhasebe standartlarının uluslararası nitelik kazanmasını gerekli duruma getirmiştir. Ekonomi ve iş hayatındaki gelişmelere paralel olarak, sosyal sorumluluk kavramının etkili duruma getirilmesi için sorumluluğun rakamlarla ifade edilip ölçülmesine gereksinim duyulmuştur. Muhasebenin sosyal sorumluluğu, işletmenin özellikle ekonomik sorumluluklarını yerine getirmelerinde daha etkin bir rol oynamaktadır (Özkoç, Çelik, Gönen, 2005: 140).

• **Muhasebenin Yasal Sorumluluklara Katkısı**

İşletmeler, kuruluşundan faaliyetlerini sona erdirmeye dahil tüm işlemlerinde yasalarla belirlenen hak ve yükümlülükler çerçevesinde davranmak durumundadırlar. Adı geçen yasalar; vergi, borç, ticaret, kıymetli evrak, sosyal sigorta ve çevre yasalarına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Muhasebe, işletmenin kurulmasından faaliyetlerinin yürütülmesi ve dağılıma aşamalarına kadar tüm alanlarda, yukarıda bir kısmı sayılan, yasaların hükümlerini uygulama konusunda, işletmenin yönetim bilgi sistemine en büyük katkıyı sağlamaktadır. Muhasebe türlerinden finansal muhasebe, işletmenin ekonomik ve mali yapısını gösterecek şekilde verileri özgün kaynaklarından toplayıp ilgililere sunarken, vergi muhasebesi de mevzuattan kaynaklanan vergi vb konularda beyanname, form, bildirim, onay raporları hazırlayarak ilgili kamu birim veya yönetimlerine sunma görevini yerine getirmektedir (Özkoç, Çelik, Gönen, 2005: 141).

Muhasebe meslek mensubu, işletmenin yasal haklarını ve sorumluluklarını iyi bilmelidir. İşletmelerin yasal olarak devlete ödemeleri gereken vergilerin doğru hesaplanmasında muhasebenin önemli rolü bulunmaktadır. Muhasebe meslek mensubunun vergilerin tam ödenmesine destek olması ülke ekonomisi açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

• **Muhasebenin Etik Sorumluluklara Katkısı**

Muhasebe süreci kapsamında, muhasebenin hizmet amacı ve fonksiyonları açısından bakıldığında muhasebeci, defter tutmanın ötesinde defter tutanların yaptıkları işlere yön vererek kontrol eden, muhasebe sisteminin doğru, güvenilir ve zamanında bilgi üretimini sağlayan, sistemin işleyişinden sorumlu olan kavramsal anlayış ve analitik ustalığa sahip uzman bir kişidir. İşletme fonksiyonlarından biri olan muhasebe, işletme ve ilgili taraflar arasında güvene dayanan bir iletişimin kurulmasında kritik rol oynamaktadır. Muhasebe uygulamaları sonucunda üretilen bilgiler, işletmenin ekonomik ve finansal yapısını yansıtmaktadır. Bu nedenle, muhasebenin uygulayıcıları bilgileri üretirken, ilgili taraflarla ilişkilerinde yüksek etik standartlara sahip olma, bunları koruma sorumluluğu ve bilinci içinde olmalıdır (Özkoç, Çelik, Gönen, 2005: 142-143) .

Muhasebe bilgileri tarafsız ve güvenilir olarak üretilip zamanlı olarak ilgililerin ve kamunun aydınlatılması gerekir. Kamuyu aydınlatma kavramının özünde, bir durumun açıklanması veya bir durum, olay veya faaliyet hakkında bilgi verilmesi olgusu yatmaktadır. Kamuya finansal bilgilerin açıklanmasıyla ilgililer ve kamuda, kaynakların doğru ve güvenilir bir şekilde kullanıldığı bilinci oluşacak ve işletmeye olan güven artacaktır (Şengel, 2011: 5).

• **Muhasebenin Gönüllü Sorumluluklara Katkısı**

İşletmelerin gönüllü olarak bazı sorumluluklar yerine getirmeleri çoğu zaman onlara ticari itibar kazandırarak piyasa değerlerini arttırmaktadır. Bu noktada, gönüllü sorumluluğun işletmeye olan bir maliyeti ve getirisi muhasebe tarafından hesaplanmaya çalışılmakta ve çevre, eğitim, sağlık, sanat gibi işletmenin gönüllü etkinliklerinin kayıtlara alınmasına olanak tanımak için çaba göstermektedir (Özkoç, Çelik, Gönen, 2005: 144). İşletmelerin sosyal sorumluluk projelerinde yer almaları ekonomik koşullarının iyi olmasına bağlıdır. Ekonomik durumlarını gösteren raporları ise muhasebe bilgi sistemi üretecektir.

Sosyal sorumluluk kavramı, belki de, çevresel konular ile muhasebeyi birbirine yaklaştıran en önemli temel kavramdır. Zira muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde toplumun çıkarlarının gözetilmesi düşüncesi toplumu ilgilendiren ve son derece hayati bir konu olan çevre konusunun muhasebe sistemi dışında bırakılmasına izin vermemektedir. Çevre konusunu dikkate almayan bir muhasebe sistemi, sosyal sorumluluk kavramına kuşkusuz aykırı düşecektir. Örneğin; çevresel kaynak kullanımının hesap dışı bırakılması, bir bilgi sistemi olarak tanımlanan muhasebenin ürettiği bilgilerin gerçeklere uygunluğunu, tarafsızlığını, dürüstlüğünü ve güvenilirliğini tartışılır duruma getirir. Muhasebe sistemi içinde düzenlenen ve sunulan mali tablolarda tüm

toplumun çıkarları gözetilmek durumunda ise, tüm toplumun üzerinde olumsuz dışsallıklara neden olabilen çevresel konuların da muhasebe sistemi içine alınması gerekmektedir (Bengü ve Can, 2009: 158).

SONUÇ

Günümüzde işletmeler sadece kâr amacı gütmemekte, aynı zamanda topluma, paydaşlarına ve çevreye karşı olan sosyal sorumluluklarını da yerine getirmektedirler. İşletmelerin, sosyal sorumluluklarını yerine getirmeleri, toplumsal huzur ve refahı arttırmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluğun; ekonomik, yasal, etik, hayırseverlik (gönüllü) olmak üzere dört boyutu bulunmaktadır. Kârlı olmak, kaynakları verimli kullanmak, stratejik kararlar almak, yasalara uymak, etik olmak, finansal bilgileri kamuya doğru ve güvenilir biçimde sunmak ve toplumun refahını artırıcı faaliyetlere gönüllü olarak katılmak sosyal sorumluluğun yerine getirilmesinde önemlidir.

İşletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerinde ve kamuya doğru ve güvenilir bilgilerin sunulmasında muhasebenin önemi büyüktür. Muhasebenin bu sorumluluğunu yerine getirmesi muhasebe meslek mensuplarının sosyal sorumluluğun bilincinde olmalarına bağlıdır.

Muhasebede sosyal sorumluluk kavramı; muhasebe uygulamalarında ve finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğini ifade etmektedir.

İşletmelerin toplumun gereksinim duyduğu mal ve hizmetleri üretmek, kaynakları verimli kullanmak, kâr elde etmek ve stratejik kararlar almak gibi ekonomik sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesinde ve doğru kararlar alınmasında muhasebeden elde edilen bilgilerin önemi büyüktür.

Muhasebe meslek mensubu, işletmenin yasal haklarını ve sorumluluklarını iyi bilmelidir. İşletmelerin yasal olarak devlete ödemeleri gereken vergilerin doğru hesaplanmasında muhasebenin önemli rolü bulunmaktadır. Muhasebe meslek mensubunun vergilerin tam ödenmesine destek olması ülke ekonomisi açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

Muhasebe uygulamaları sonucunda üretilen raporlar, işletmenin ekonomik ve finansal yapısını göstermektedir. Bu nedenle, muhasebe meslek mensupları bilgileri üretirken, ilgili taraflarla ilişkilerinde yüksek etik standartlara sahip olmalıdırlar.

İşletmelerin gönüllü sorumluluklarını yerine getirmeleri piyasa değerlerini arttırmaktadır. Bu noktada, gönüllü sorumluluğun işletmeye olan maliyeti ve getirisi muhasebe tarafından hesaplanmakta ve kayıtlara geçirilmektedir.

İşletmelerin sosyal sorumluluk projelerinde yer almaları ekonomik koşullarının iyi olmasına bağlıdır. Ekonomik durumlarını gösteren raporları da muhasebe bilgi sistemi üretecektir.

Sosyal sorumluluk kavramı, çevresel konular ile muhasebeyi birbirine yaklaştıran önemli bir kavramdır. Muhasebe sistemi içinde düzenlenen ve sunulan mali tablolarda tüm toplumun çıkarları gözetilmek durumunda ise, tüm toplumun üzerinde olumsuz dışsallıklara neden olabilen çevresel konuların da muhasebe sistemi içine alınması gerekmektedir.

Not: Bu çalışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya’da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “ International Conference on New Trends in Education – ICONTE – 2013 ”da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akatay, A. (2008). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışındaki Değişimlerin Yönetimsel İşleyişe Etkileri, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi BIGA İ.İ.B.F. Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 2: 97-112.

Aslantaş Ateş, B. ve Senal, S. (2012/6). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kapsamında Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu: Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Bir Araştırma, *Çukurova Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:16, Sayı:1: 71-85.

Bengü H., Can A.V.(2009). Çevre Muhasebesinin Muhasebenin Temel Kavramlarından “Sosyal Sorumluluk Kavramı” Bağlamında Temellendirilmesi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, s.155-160.

Carroll, A.B. (1991/7-8). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders”, *Business Horizons*, Vol.34: 39-48.

Çelik, A. (2007). Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları, *Kurumsal Sosyal Sorumluluk: İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk*, Ed. Coşkun Can Aktan, İstanbul, İGİAD Yayınları: 4: 61–84.

Dinç E., Abdioğlu H. (2009/6), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:12, Sayı 21: 157-184.

Doğan, N. (2007). *İş Etiğinin Kurumsal Sosyal Sorumluluktaki Rolü ve Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kelgökmen İliç, D. (2010), İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Literatür Taraması, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10 (1):303-318.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kobi'ler, (2010/2), http://www.halkbank.com.tr/images/misc/English/-investor_relations/Press_Releases/csr_andmes.pdf (Erişim Tarihi: 28.03.2013).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, <http://www.arcelikas.com/UserFiles/file/kyur12.pdf> (Erişim Tarihi: 27.03.2013). Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (1 Sıra No' lu), R.G. No: 21447 (M), R.G. Tarihi 26.12.1992

Özgen, E. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8: 1-6.

Özkoç, A.E., Çelik, M. ve Gönen, S. (2005). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu., *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 27: 134-145.

Öztürk, M.C., Torlak, Ö., Tokgöz, N., Ayman, M., Özgen, E. (2013). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ed. M.C. Öztürk, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3021, AÖF Yayını No: 1973.

Şengel, S. (2011). İşletmelerin Sosyal Sorumluluğu ve Bir Araştırma, http://icongfesr2011.tolgaerdogan.net-/documents/national_presantations/ul12.pdf (Erişim Tarihi: 29.03.2013).

Taşlıyan, M. (2012/5-6). Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Modern İş Dünyasının Vicdani Gereği, *ASOMEDYA*, s.22-42.

Türk Dil Kurumu (TDK), <http://www.tdk.gov.tr>

Yılmaz, B. ve Alkan, A.T. (2006). Muhasebenin Sosyal Sorumluluk Kavramı Açısından Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde, Kurumsal Yönetim Anlayışının Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 16: 729-738.